

Dấu ấn văn hóa địa phương

TRONG KINH DOANH

DU LỊCH KHÁNH HÒA

TS. NGUYỄN VĂN BÓN*

KHÁNH HÒA LÀ MỘT VÙNG ĐẤT ĐA DẠNG VỀ ĐIỀU KIỆN TỰ NHIÊN, TỪ ĐÓ HÌNH THÀNH NÊN CÁC DẠNG THỨC VĂN HÓA TƯƠNG ỨNG NHƯ VĂN HÓA BIỂN ĐẢO, VĂN HÓA ĐỒNG BẰNG VÀ VĂN HÓA NÚI RỪNG. CÁC DẠNG THỨC VĂN HÓA TRÊN ĐƯỢC BIỂU THỊ QUA DI SẢN VĂN HÓA VẬT THỂ VÀ PHI VẬT THỂ CỦA VÙNG ĐẤT. NÓI CÁCH KHÁC, CÁC GIÁ TRỊ VẬT CHẤT VÀ TINH THẦN KHÔNG CHỈ LÀ NỀN TẢNG, MÀ CÒN LÀ NGUỒN LỰC CHO HOẠT ĐỘNG KINH DOANH DU LỊCH Ở KHÁNH HÒA HÌNH THÀNH, PHÁT TRIỂN, GÓP PHẦN TẠO DỰNG THƯƠNG HIỆU VÀ XÂY DỰNG VĂN HÓA ĐỊA PHƯƠNG.

Kho tàng văn hóa giá trị

Theo Trung tâm Bảo tồn Di tích tỉnh Khánh Hòa, Khánh Hòa hiện có 175 di tích cấp tỉnh, 16 di tích cấp quốc gia. Di tích lịch sử - văn hóa ở Khánh Hòa gồm các loại hình: di tích khảo cổ học, di tích lịch sử cách mạng, di tích kiến trúc nghệ thuật và danh lam thắng cảnh.

Các nhà khoa học đã phát hiện và tiến hành khai quật nhiều di chỉ khảo cổ học chứa đựng nhiều giá trị lịch sử và văn hóa trên vùng đất Khánh Hòa. Theo cuốn "Địa chí Khánh Hòa", cuộc khai quật khảo cổ học đầu tiên trên vùng đất này được thực hiện bởi một số học giả người Pháp: "Đó là phát hiện 2 công cụ bằng đá mài ở làng Bích Đầm, đảo Hòn Tre trong vịnh Nha Trang bởi nhà địa chất người Pháp H.Mansuy". Đặc biệt, từ sau năm 1975 đến nay, nhiều cuộc khai quật khảo cổ học đã làm rõ thêm các thời kỳ văn hóa của Khánh Hòa, đó là thời kỳ tiền sử và thời sơ sử với các di tích Xóm Cồn, Bích Đầm, Bình Hưng, Bình Ba, Bãi Trũ, Đầm Già, Hòa Diêm, Diên Sơn... Đặc biệt, di chỉ Xóm Cồn (Cam Linh, Cam Ranh) là phát hiện khảo cổ học quan trọng nhất về văn hóa tiền - sơ sử ở Khánh Hòa và Trung Bộ.

Ngoài ra, Khánh Hòa còn phát hiện hiện vật thời tiền sử chứng minh về sự hình thành âm nhạc dân gian Việt Nam. Năm 1979, đã phát hiện bộ đàn đá Khánh Sơn tại di tích Dốc Gạo (Khánh Sơn), có niên đại cách ngày nay từ 2000 - 2500 năm. Đây là phát hiện quan trọng về lịch sử âm nhạc

dân tộc Việt Nam và cả khu vực Đông Nam Á. Việc phát hiện bộ đàn đá Khánh Sơn bước đầu chứng minh cho quá trình hình thành loại nhạc khí cổ bằng đá và mở ra những hướng nghiên cứu về đàn đá ở nước ta. Bên cạnh đó, Khánh Hòa còn phát hiện ra những hiện vật được chế tác bằng đồng thuộc nền văn hóa Đông Sơn như trống đồng Nha Trang I, trống đồng Nha Trang II và khuôn đúc rìu đồng ở Ninh Hòa.

Nhóm di tích lịch sử cách mạng ghi dấu những sự kiện chính trị tiêu biểu trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mĩ nằm ở thị trấn Ninh Hòa, Hòn Khoai và Hòn Hèo (Ninh Hòa), Hòn Lớn (Khánh Vĩnh), Xóm Cỏ (Khánh Sơn), Hòn Dữ (Diên Khánh), Hòn Du (Khánh Vĩnh), Hòn Tre và Đồng Bò (Nha Trang)...

Nhóm di tích ghi dấu những chiến công của quân và dân Khánh Hòa trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mĩ chiếm số lượng nhiều và phân bố trên khắp địa bàn tỉnh Khánh Hòa, tiêu biểu như di tích ga Nha Trang, đèo Rù Rì, tháp Bà, đồi La San, đồi Trại Thủy, hòn Sinh Trung, đèo Rọ Tượng, Hòn Khoai, căn cứ Đồng Trăng, căn cứ Đồng Bò, thành Diên Khánh, căn cứ Đá Bàn...

Nhóm di tích là những công trình, địa điểm lưu niệm, tôn vinh những danh nhân, anh hùng liệt sỹ đã chiến đấu cho sự tồn tại của vùng đất gồm đền, tượng đài, nhà tưởng niệm, nghĩa trang liệt sỹ như: miếu thờ Trịnh Phong và đền thờ Trần Quý Cáp (Diên Khánh), di tích lưu niệm nhà bác học Yersin (gồm thư viện Yersin, chùa Linh Sơn, mộ Yersin), tượng đài 23 tháng 10 (Nha Trang), nghĩa trang Hòn Dung, tháp Trầm Hương, di tích lưu niệm tàu C235 (đường Hồ Chí Minh trên biển tại xã Ninh Vân, thị xã Ninh Hòa), bia chủ quyền quần đảo Trường Sa trên đảo Song Tử Tây và đảo Nam Yết (Song Tử Tây, Sinh Tồn, Trường Sa), Khu tưởng niệm chiến sĩ Gạc Ma (Cam Hải Đông, Cam Lâm)...

Nhóm di tích kiến trúc nghệ thuật gắn với tín ngưỡng, tôn giáo của cộng đồng các dân tộc ở Khánh Hòa là đình Phú Cang, đình Phương Sài, đình Cù Lao, lăng ông Nam Hải, am Chúa, đền Trần Hưng Đạo, đền Hùng, đền Sông Sơn, lăng Bà Vú, nhà mồ của người Raglai, chùa Quan Thánh, chùa bà Thiên Hậu, miếu Ngũ Hành. Ngoài ra, Khánh Hòa còn hội tụ đa tôn

giáo như Nho giáo, Phật giáo, Đạo giáo, Công giáo, Tin lành, đạo Cao Đài, Balamôn giáo, Phật giáo Hòa Hảo. Những tôn giáo này không chỉ thỏa mãn nhu cầu tín ngưỡng của cộng đồng, tạo nên sự đa dạng văn hóa tôn giáo, mà từ đó còn hình thành nên nhiều công trình kiến trúc nghệ thuật nổi tiếng cho vùng đất Khánh Hòa như tháp Bà Ponagar, văn miếu Diên Khánh, nhà thờ Chánh Tòa, chùa Long Sơn, chùa Từ Vân, chùa Hải Đức, chùa Suối Đổ, chùa Kim Sơn, thánh thất Diên Khánh...

Hàng năm, có nhiều lễ hội tín ngưỡng dân gian cộng đồng được tổ chức ở Khánh Hòa như Lễ hội đền Hùng, Lễ hội am Chúa, Lễ hội Đức Thánh Trần Hưng Đạo, Lễ hội yến sào, Lễ hội Thiên Hậu, Lễ hội Quan Công... Bên cạnh đó là những lễ hội tôn giáo như Lễ Giáng Sinh, Lễ Phật đản, Lễ Vu lan. Trong đó, Lễ hội tháp Bà Ponagar, Lễ hội bỏ mả của người Raglai và Lễ hội cầu ngư đã được công nhận là Di sản Văn hóa phi vật thể cấp quốc gia. Lễ hội được tổ chức quy mô lớn nhất, quan trọng nhất và đặc sắc nhất là Lễ hội tháp Bà Ponagar, diễn ra từ ngày 20 - 23/3 âm lịch hằng năm.

Từ năm 2003 đến nay, định kỳ 2 năm một lần, Khánh Hòa tổ chức Festival biển Nha Trang, quy tụ những đoàn văn hóa nghệ thuật trong nước và sự tham dự của nhiều đoàn quốc tế như Hàn Quốc, Pháp, Tây Ban Nha, Nga...

Về nghệ thuật truyền thống, Khánh Hòa được biết đến với nghệ thuật chế tác đàn đá của người Raglai xưa, nghệ thuật biểu diễn âm nhạc dân gian của người Chăm như trống basanưng, trống ginăng và kèn saranai. Bên cạnh đó, còn có những điệu múa dân gian của người Chăm, người Việt như múa quạt, múa lu, múa lân, múa đồng, múa bóng... Khánh Hòa còn là vùng đất hội tụ nhiều loại hình nghệ thuật dân gian truyền thống khác như dân ca bài chòi, hát bội, dân ca quan họ, múa rối nước, âm nhạc và hát chầu văn Bắc, âm nhạc và chầu văn Huế...

Trong quá trình sinh sống, cộng đồng các tộc người ở Khánh Hòa còn sáng tạo và trao truyền nhiều nghề truyền thống như nghề đúc đồng ở Phú Lộc (thị trấn Diên Khánh), nghề làm mắm cá Cửa Bé (Phước Long, Nha Trang), nghề đóng ghe thuyền (Ninh Hải, Ninh Hòa), nghề làm muối (Ninh Diêm, Ninh Hòa), nghề dệt thổ cẩm và làm gốm của người Chăm tại tháp Bà (Vĩnh Phước, Nha Trang), nghề khai thác trầm hương...

Điều kiện tự nhiên đa dạng cùng với quá trình di cư và cộng cư đa tộc người đã tạo nên sắc thái văn hóa ẩm thực đa dạng và phong phú ở vùng đất này. Song có lẽ đặc trưng nhất cho vùng đất Khánh Hòa là ẩm thực được khai thác và chế biến từ biển đảo như tôm hùm, hải sâm, mực, bào ngư, cua, ghẹ, ốc, bạch tuộc, sò, cá ngựa, cá ngừ, yến sào...

Khánh Hòa được thiên nhiên ban tặng nhiều danh thắng nổi tiếng như vịnh Nha Trang, Hòn Chồng, thác Yang Bay, biển Đại Lãnh, Mũi Đồi - Hòn Đầu, Hòn Bà, thác Tà Gụ... Đây là điều kiện thuận lợi để Khánh Hòa khai thác phát triển du lịch.

Văn hóa địa phương trong hoạt động kinh doanh du lịch

Tại Khánh Hòa, việc kinh doanh du lịch nói chung có ý nghĩa đặc biệt trong việc quảng bá, tạo dựng thương hiệu và xây dựng văn hóa địa phương. Điều này được thể hiện qua nhiều chương trình du lịch tiêu biểu của các doanh nghiệp du lịch: chẳng hạn tour biển đảo là sản phẩm du

lịch phổ biến và đặc trưng nhất của các doanh nghiệp lữ hành ở Khánh Hòa. Bên cạnh đó, giá trị văn hóa do cộng đồng các dân tộc ở Khánh Hòa sáng tạo ra (như các đền, tháp, chùa, nhà thờ, thành cổ...) cũng đã và đang được khai thác hiệu quả. Đặc biệt, di tích tháp Bà Ponagar là điểm tham quan du lịch đặc sắc nhất và thu hút lượng du khách lớn nhất, tạo thành sản phẩm du lịch đặc trưng và góp phần tạo dựng thương hiệu cho hoạt động kinh doanh du lịch ở Khánh Hòa đồng thời quảng bá vùng đất, con người, lịch sử và văn hóa Khánh Hòa đến với du khách.

Các giá trị văn hóa phi vật thể ở Khánh Hòa cũng được khai thác trong kinh doanh du lịch, đó là tín ngưỡng thờ cúng cá Ông, tín ngưỡng thờ Mẫu, tín ngưỡng thờ tổ nghề, Lễ hội Phật giáo, Lễ hội du lịch biển Nha Trang... Ngoài ra, các địa danh hay sản vật của địa phương cũng được dùng để đặt tên, trang trí logo cho các doanh nghiệp lữ hành như Công ty Du lịch Khánh Hòa, Công ty Du lịch Yến Sào, Công ty Du lịch Trầm Hương, Công ty Du lịch Yangbay, Công ty Du lịch Nha Trang... Việc đặt tên cho các doanh nghiệp du lịch cũng phản ánh những sắc thái văn hóa địa phương, tạo ấn tượng, kích thích sự tìm tòi và khám phá về văn hóa Khánh Hòa của du khách.

Kinh doanh dịch vụ lưu trú ở Khánh Hòa cũng khai thác các giá trị văn hóa địa phương trong thiết kế, đặt tên, trang trí logo... của những khách sạn và nhà hàng, như Làng du lịch Nha Trang xanh, Khu du lịch Hòn Tằm, Khu du lịch Champa Island, Khu du lịch Dốc Lết... Nói cách khác, đây là những yếu tố cấu thành nên văn hóa doanh nghiệp kinh doanh dịch vụ lưu trú ở địa phương.

Đặc biệt, nguồn nhân lực đóng vai trò quan trọng nhất trong mọi hoạt động kinh doanh lưu trú ở Khánh Hòa là người địa phương. Đây là một lợi thế tạo dựng nên bản sắc và thỏa mãn các nhu cầu của du khách trong thời gian lưu trú tại đây. Nguồn nhân lực này phản ánh sự kết tinh những giá trị văn hóa của địa phương, được biểu hiện qua phong cách, ngôn ngữ giao tiếp, ứng xử và những cử chỉ của nhân viên trong quá trình phục vụ du khách.

Ở Khánh Hòa, văn hóa địa phương là nền tảng cho mục tiêu, chiến lược, hoạt động kinh doanh du lịch, đồng thời duy trì sự ổn định, sự lựa chọn để tạo thành những sản phẩm đặc trưng và tạo nên sắc thái trong văn hóa doanh nghiệp du lịch. Hơn thế nữa, đây còn là tài nguyên cho doanh nghiệp du lịch nghiên cứu, phát triển tạo nên những mô hình mới hoặc xây dựng những sản phẩm đặc thù trong hoạt động kinh doanh du lịch. Văn hóa địa phương không chỉ thỏa mãn nhu cầu của du khách mà còn là nguồn lực, sức mạnh mềm cho các doanh nghiệp du lịch ở Khánh Hòa phát triển bền vững, đồng thời phát huy được các giá trị văn hóa trong kinh doanh du lịch, góp phần bảo tồn những di sản văn hóa của vùng đất. ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Khánh Hòa (2002), Khánh Hòa 350 năm những điều cần biết, Sở Văn hóa Thông tin Khánh Hòa.
2. Nhiều tác giả, Khảo cổ học Khánh Hòa, Sở Văn hóa Thông tin Khánh Hòa, 2011.
3. Đào Duy Quát (chủ biên), Văn hóa doanh nghiệp - Văn hóa doanh nhân trong quá trình hội nhập, Nhà Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2007.
4. Dương Văn Sáu, Văn hóa du lịch, Nhà Lao động, Hà Nội, 2017...

*Trường Đại học Khánh Hòa